

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kysymyksiä ja vastauksia

Ammattitaitovaatimusten lista on moninkertaistunut edellisiin tutkinnonperusteisiin verrattuna, eikä arviointia voi mukauttaa, onko meidän valvottava, että kaikki ammattitaitovaatimukset pitää tulla näytetyksi näytössä? Miten tästä asiasta varmistutaan, jottei arviointikeskustelut veny liian pitkiksi? Esim.

ammattitaitovaatimuksena on injektioiden anto ja jos työpaikalla ei injektioita anneta, voiko näytön antaa kouluympäristössä? Pitääkö näytön antamisen tapahtua näytön aikana vai voidaanko näytöksi laskea ennen näyttöä tapahtunut harjoittelu?

- Arviointi on kokonaisuus. Lain mukaan arviointi tehdään ammattitaitovaatimuksittain. Opiskelijan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon perusteessa määrättyyn osaamiseen. Arvosana annetaan tutkinnon osalle. Tutkinnon osan arvosana määräytyy sen mukaan, mille arviointiasteikon tasolle opiskelijan osaaminen kokonaisuutena parhaiten sijoittuu. Uudistetuissa perusteissa ja arviointikriteeristöissä on tarkoituksena arvioida opiskelijan osaamista kokonaisuutena. Käytännössä siis jokaista ammattitaitovaatimusta ei tarvitse arvioida omana kohtanaan vaan osaamista katsotaan kokonaisena tutkinnon osana siten, että kokonaisuutta verrataan arviointikriteeristöissä esitettyyn osaamistasoon.
- Näyttö toteutetaan työpaikoilla käytännön työtilanteissa. Perustellusta syystä näyttö voidaan kuitenkin järjestää myös muualla kuin työpaikalla. Jos kyseessä on laaja kokonaisuus osaamista, on mahdollista näyttää osissa, mutta kyseessä on kuitenkin yksi näyttö. Osaamisen osoittamista ja näyttöä varten tehdään suunnitelma yhdessä opiskelijan kanssa, koska opiskelijan tulee aina olla tietoinen, milloin hänen osaamistaan arvioidaan.

Mietimme arviointiin liittyen, kun tehdään näytön arviointi ja se kirjataan, riittääkö perusteluihin generisen arvioinnin teksti esim. H3 kohdalta vai olisiko hyvä kirjattavissa perusteissa olla tarkemmin tekstiä peilaten ammattitaitovaatimuksiin?

- Säädöksissä ei suoraan määritellä, mitä arvioinnin perusteluissa tulee olla. Ammatillista koulutusta koskevan lain (531/2017) 53 §:ssä kuitenkin todetaan, että
- *"osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta, varmistetaan tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Osaamisen arvioinnin perusteella arvioijat antavat ammatillisten tutkinnon osien, yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden sekä valmentavan koulutuksen osien arvosanat osaamisen arviointiasteikon mukaisesti."*
- Lisäksi on huomioitava, että uudistuneilla generisillä arviointikriteereillä arvioidaan kaikkia tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia tai osa-alueen osaamistavoitteita, joten kriteerejä käytetään aina sidoksissa tutkinnon osassa edellytettyyn osaamiseen. Näin ollen arvosanan perustelu ainoastaan arviointikriteerien mukaisilla "teksteillä" ei vielä anna kuvaa opiskelijan osaamisesta ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Suositeltavaa näin ollen on, että perusteluihin kirjataan kuvausta opiskelijan osaamisesta tutkinnon perusteissa edellytetyn osaamisen pohjalta .

Onko Taitaja-kisojen yhteydessä kilpailutilanteessa tehty näyttö oppilaitosnäyttö vai työpaikalla suoritettu näyttö? Mikä tässä tapauksessa olisi yritys / oppilaitos? Skills Finland ry vai kyseisenä vuonna vastuorganisaationa toimiva oppilaitos?

- Taitaja-kilpailutilanteessa suoritettu näyttö tulkitaan oppilaitosnäytöksi, sillä vaikka tilanne jäljitteleekin työelämän tilannetta, se ei kuitenkaan tapahdu työpaikalla aidossa työelämän tilanteessa.

Olisi hyvä saada OPH:n näkemys siitä, mitä tarkoittaa T1-tasolla "toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti" tai "tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita". Onko kyse osaamisen näyttämisestä ohjattuna ja avustettuna, vai tarkoittaako sitä, että opiskelijalla on ohjeet työn tekemiseen, ja hän selviytyy tehtävästä ohjeita noudattamalla.

- Arviointikriteerien "toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti" tai "tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita" täsmällinen tulkinta täytyy tehdä tutkinnon osittain. Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisen työtehtävään liittyvä normaali työpaikalla annettava ohjeistus vaihtelee tutkinnon osittain. Arvioitsijoiden tehtävänä on määritellä, milloin ohjausta tarvitaan työtehtävässä normaalia enemmän.

Kysyisin ammatillisen koulutuksen TYKO-jaksojen arvioinnista. Kysymys: Arviointitilanteessa opettaja ja ohjaaja yhdessä keskustellen päättävät opiskelijan arvosanasta. Oppilaitoksen ohjeen mukaisesti opiskelijan tulisi siksi aikaa poistua tilasta ja tulla kutsuttuna myöhemmin kuulemaan arvosanansa. Miksi näin ja mihin se perustuu? Itse olen alusta alkaen toiminut niin, että opiskelija jää tilaan ja kuulee hänestä käydyn keskustelun, mutta ei tietenkään päättä itse arvosanastaan, eikä myöskään osallistu siitä käytyyn keskusteluun.

- Tästä on oppilaitoksille toki erilaisia linjauksia, mutta opiskelijan läsnäoloa arvioinnissa ei ole lakisääteisesti tai Opetushallituksen ohjeistuksilla rajattu tai kielletty. Vastaavasti toki myöskään mikään ei lain tai OPH:n ohjeistuksien puolesta velvoita siihen, että opiskelijan tulisi saada olla paikalla.
- Koulutuksen järjestäjä voi määrittää omissa ohjeistuksissaan tarkennuksia siitä, miten käytännössä arviointi toteutetaan.

Onko tarkoitus, että tutkinnon osan neljä ammattitaitovaatimusta arvioidaan yhtenä kokonaisuutena näytössä? Vai arvioidaanko kukin ammattitaitovaatimus omana itsenäisenä osanaan yhdistäen niistä koko näyttö (keskiarvona laskettuna)? Voiko nämä ammattitaitovaatimukset jakaa koulunäyttöihin ja työpaikalla suoritettavaan näyttöön/näyttöihin?

- Kyllä kyseessä on kokonaisuus.
- Lain mukaan arviointi tehdään ammattitaitovaatimuksittain. Opiskelijan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon perusteessa määrättyyn osaamiseen. Arvosana annetaan tutkinnon osalle. Tutkinnon osan arvosana määräytyy sen mukaan, mille arviointiasteikon tasolle opiskelijan osaaminen kokonaisuutena parhaiten sijoittuu.
- Lain mukaan näyttö toteutetaan työpaikoilla käytännön työtilanteissa. Vain perustellusta syystä näyttö voidaan kuitenkin järjestää myös muualla kuin työpaikalla. Jos kyseessä on laaja kokonaisuus osaamista, on mahdollista näyttää osissa, mutta kyseessä on kuitenkin yksi näyttö.

Millainen osaaminen tulee arvioijilla olla?

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 54§:ssä määrittelee osaamisen arvioijan osaamisesta seuraavaa:

- ” Arvioijilla tulee olla riittävä suoritettavaan tutkintoon ja erityisesti arvioitavaan tutkinnon osaan, yhteisen tutkinnon osan osa-alueeseen tai valmentavaan koulutukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen sekä riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen perusteisiin. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on perehdyttää työelämää edustavat arvioijat osaamisen arviointiin. Arvioijien esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27–29 §:ssä säädetään.”

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531#L6P54>

Sähköistämme toimintojamme ja keskusteluun on noussut näyttölomakkeen sähköinen allekirjoitus. Arviointiohjeessa (29.7.2022) mainitaan, että koska kyseessä on hallintopäätös, se tulee allekirjoittaa. Tarvitseeko näyttölomake allekirjoittaa käsin tai sähköisesti vai riittääkö opiskelijahallintojärjestelmään kirjautunut tunnistettava käyttäjä?

Osaamisen arviointi on julkinen hallintotehtävä ja arvioijien tekemä arviointipäätös on hallintopäätös. Hallintopäätöksen muoto- ja sisältövaatimuksista säädetään hallintolaissa. Hallintopäätös tehdään kirjallisesti. Hallintolaissa ei kuitenkaan edellytetä päätöksen allekirjoittamista, joskin sen on perinteisesti katsottu kuuluvan hyvän hallinnon vaatimukseen.

Uusimpien kannanottojen mukaan allekirjoitusta sellaisenaan ei enää tarvittaisi, sillä päätökset tehdään nykyään sähköisissä asianhallintajärjestelmissä, joihin jää riittävät tiedot asiakirjan alkuperäisyyden sekä päätöksentekijän identiteetin osoittamiseksi ja siitä varmistumiseksi. Allekirjoitus ei myöskään ole välttämätön päätöksen julkiseksi tulemisen osalta, vaan myös muu varmentamistapa riittää (Julkl 6.1 §).

Toisena näytön arvioijana on kevytyrittäjä, jolla ei ole y-tunnusta. Miten y-tunnus merkitään, jotta eHOKS-virhettä ei tule, kun tietoa siirretään Primuksesta eHOKS-järjestelmään?

Kevytyrittäjä voi toimia arvioijana, mutta hän ei ole työelämän edustaja vaan koulutuksen järjestäjän päättämä edustaja (muu oppilaitoksen edustaja) ja näyttö on tällöin oppilaitosnäyttö.

Kevytyrittäjä ei myöskään voi toimia koulutussopimus- tai oppisopimustyönantajana.

Löytyykö ammatillisen perustutkinnon arviointikriteerit jostakin selkosuomeksi?

Valitettavasti Opetushallituksella ei ole ainakaan tällä hetkellä saatavilla arviointikriteereitä selkokielellä.

Opiskelijat ovat tehneet ensimmäisen tutkinnon osan näytön ja se tulisi arvioida. Hämmennystä on aiheuttanut arviointikohtien niputtaminen yhteen arvosanaan eli antavatko molemmat arvioitsijat vain näytön kokonaisarvosanan (ja tietenkin päättävät yhdessä lopullisen arvosanan)? Välttämättä opiskelijan arviointikriteerit eivät kaikki asetu kokonaisarvosanaan. Oppilaitoksemme tämänhetkisessä arviointipohjassa on kirjaamispaikka vain varsinaiselle näytön arvosanalle.

Uudistetuissa perusteissa ja arviointikriteeristössä on tarkoituksena arvioida opiskelijan osaamista kokonaisuutena. Käytännössä siis jokaista ammattitaitovaatimusta ei tarvitse arvioida omana kohtanaan vaan osaamista katsotaan kokonaisena tutkinnon osana siten, että kokonaisuutta verrataan arviointikriteeristössä esitettyyn osaamistasoon.

Arvioijat päättävät yhteistyössä lopullisen arvosanan vastaavasti kuin aiemminkin. Opiskelijahallintojärjestelmään tulee yksi arvosana, ymmärtääkseni tosiaan siihen ei ole enempää kohtia esim. sanalliselle perustelulle.

Onko jossain määritelty tarkkaan mentorin roolista arvioijana? Jos mentori toimii oppisopimuksen sparraajana koko osaamisen hankkimisen ajan, voiko hän kieltäytyä arvioinnista

Laissa ei ole mainittu mentorin roolista tai vastuista - työelämän edustajana voi toimia myös mentori.

Opiskelija on saanut näytön arvioinnin ja pyytää nyt saamansa arvioinnin tarkempia perusteluita kirjallisesti käydyn arviointikeskustelun jälkeen (opettaja kirjannut). Olemme koulutuksen järjestäjinä esittäneet pyynnön näytön vastaanottajalle arvioinnin tarkempaa kirjallista perustelua varten. Opiskelija ei ole saanut pyytämäänsä tarkempaa perustelua tästä pyynnöstä huolimatta. Mitä voimme tilanteessa tehdä?

Opiskelija on saanut tiedoksi arviointipäätöksen, johon arvioijat ovat kirjanneet perustelut arvosanalle. Arviointipäätös on arvioijien yhteinen näkemys arvosanasta. Arviointipäätökseen ei kirjata eri arvioijien näkemyksiä asialle vaan arvioijien yhteinen näkemys opiskelijan osaamisesta.

Opiskelijalla on oikeus saada tietää, miten hänen osaamistaan on arvioitu ja miten arviointiperusteita on sovellettu. Nämä tiedot opiskelijan tulisi saada jokaisesta suorittamastaan tutkinnon osasta arviointipäätöksen yhteydessä.

Jos opiskelija kokee, että arvioijat ovat soveltaneet arviointiperusteita väärin, hän voi pyytää arvioinnin tarkistamista. Kirjallinen pyyntö tehdään arvioijille 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelija on saanut arvioinnin tulokset ja tiedot siitä, kuinka arviointiperusteita on sovellettu. Opiskelija saa arvioinnin tarkistamisesta päätöksen. Jos opiskelija kokee, että päätös ei ole oikea, hän voi tehdä siitä oikaisupyynnön työelämätoimikunnalle. Oikaisupyyntö tehdään 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelija on saanut päätöksen arvioinnin tarkistamisesta.

Ohjeistuksen mukaan osaamisen arviointia ei saa tehdä osaamisen hankkimisen ajalta. Arviointi tulee tehdä osaamisen osoittamisella. Mielestäni tämä ohje voi kääntyä opiskelijan etua vastaan, jos hän on osoittanut osaamisen hankkimisen aikana osaamista ja asian hallintaa. Opiskelijalla voi mennä osaamisen osoittaminen (esim. koe, näyttö) huonosti. Pitääkö häntä arvioida tosiaan vain tämän perusteella, vaikka jatkuva näyttö oppimisen hankkimisen aikana osoittaisi, että hän voisi saada paremman arvosanan?

Osaamisen hankkiminen ja osaamisen osoittaminen tulee olla selkeästi toisistaan erillään. Osaamisen osoittamista ja näyttöä varten tehdään suunnitelma yhdessä opiskelijan kanssa, koska opiskelijan tulee aina olla tietoinen, milloin hänen osaamistaan arvioidaan. Tarvittaessa näyttö voidaan toki suunnitella yhdessä pidemmäksi, jotta kaikki tarvittava osaaminen saadaan näkyviin.

Opiskelija on tehnyt arvioinnin tarkistamispyynnön. Hänen saamansa arvosana on hyvä 3. Arvioijat - opettaja ja työelämän arvioija - eivät ole samaa mieltä arvosanasta enää. Työelämän arvioija on nyt sitä mieltä, että arvosanan pitäisi olla kiitettävä 5, opettaja on edelleen hyvä 3 kannalta. Työelämän arvioijan kanssa ei kuulosta enää olevan keskusteluyhteyttä. Opiskelijalle päätös arvioinnin tarkistamisesta näyttää venyvän.

Tärkeässä osassa erimielisyystilanteessa ovat perustelut molempien arvosanalle. Arvosana tulee antaa aina perusteissa oleviin ammattitaitovaatimukseen peilaten.

Ovatko molemmat arvioijat olleet osaamisen osoittamisessa mukana? Mikäli ei, on tärkeää miettiä, mitkä asiat painavat arvioinnissa ja miten osaamista on käsitelty arviointikeskustelussa, jos toinen on nähnyt todellisia tilanteita ja toinen ei. Entä miten opiskelija on kuvannut osaamistaan ja perustellut toimintaansa?

Viime kädessä arvioijien on hyvä muistaa, että osaamisen arviointi on julkinen hallintotehtävä ja heidän tekemänsä arviointipäätös on hallintopäätös.

Opiskelija on ollut työssä oppimassa ja hän on tehnyt kolmen tutkinnon osan näytöt työharjoittelupaikassa. Näyttöjä ei ole arvioitu (10/2023), näytöt on tehty 2/2023 aikana. (Näyttölomakkeet on koulun puolesta toimitettu ajoissa, näyttösuunnitelmat on kaikista tehty ajoissa). Tpo:n mukaan osaaminen on tasolla 5. Nyt vastuupettaja sanoo ettei kolmea näyttöä voi tehdä saman harjoittelun aikana. Miten tässä nyt toimitaan?

Näytöt suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon osittain ja niiden suunnittelusta vastaa koulutuksen järjestäjä. Ajallisesti ei ole määritelty montako näyttöä voi tehdä missäkin ajassa työpaikoilla. Osaaminen ratkaisee, mutta jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen itsenäisesti kahden arvioitsijan toimesta.

Osana HOKSia suunnitellaan myös tulevien näyttöjen paikat ja ajankohdat. Näyttöjen suunnittelu tehdään yhdessä opiskelijan ja työpaikan kanssa. *Kun opiskelija on saavuttanut perusteissa edellytetyn osaamisen, osaamisen osoittaminen ja arviointi järjestetään mahdollisimman pian.*

Jokainen tutkinnon osa arvioidaan erikseen ja itsenäisesti kriteeriperusteisesti kahden arvioitsijan toimesta, jotka tekevät yhdessä arviointipäätöksen. Arviointipäätökseen tekemiseen tarvitaan myös opetuksen järjestäjän nimeämän arvioitsijan, yleensä opettaja, näkemys arvosanasta tutkinnon osittain.